

ferme; dezbaterele de idei, nuanțarea sufletească a personajelor, subordonate funcției moral-practice; atitudinea social-politică exprimată prin afecte puternice, individuale sau de grup; în sfârșit, teatrul latino-american, cel puțin în formula realist populară care ni s-a prezentat, este străin quietismului pesimist, străin oricărei atitudini de contemplare neputincioasă a răului social.

Teatrul „Manuscriptum“ Dosarul unei crime politice

La împlinirea a 34 de ani de la unul din cele mai odioase asasinat din istoria noastră, a lui N. Iorga, Muzeul literaturii române a patronat o reconstituire documentară cu minime accesorii spectacologice. Sub emblema unui original „Teatru Manuscriptum“, profilat pe spectacole-document având ca finalitate justiția postumă în cazul unor personalități culturale nedreptățite în epocă, scenariul lui Mihai Stoian, este salutar mai ales din punctul etic de vedere, căci servește unei înalte pledoarii politice. Într-o prefață regizorală, Mihai Dimiu și-a împărtășit adeziunea la acest gen de reconstituire pe care domnia-sa a numit-o dramatică, nedumerindu-se astfel prin sensul dat noțiunii de spectacol într-o atare împrejurare. Căci am asistat la un excurs documentar accesibil specialiștilor și chiar profanilor (vezi revista Manuscriptum nr. 3 (4) (1971) compus din piese de dosar zguduitoare, narate cu accent interpretativ, dar fără nici o legătură cu reprezentarea scenică. Atunci? Fiorul dramatic a stat în atmosferă. O sală cucerită, privind catedra lectorilor-actori în clar-obscurul sugestiv al reflec-

toarelor lui Titu Constantinescu, s-a cutremurat de paricidul comis asupra unui părinte spiritual.

Vorbim de pledoaria politică a colajului; și ea trebuie căutată în strădania autorului de a oferi fapte concrete care să stigmatizeze una din cele mai abominabile forțe distructive din istoria noastră — legionarismul. Asasinatul politic servind ca armă principală de ascensiune, frazeologia halucinantă și ridicolă a propagandei, teroarea ca mijloc de anihilare a personalității — mijloacele campaniilor legionare — au avut însă în Iorga granitică opoziție a spiritului luminat, vorbind în numele unui popor căruia dintotdeauna i-a fost oroadă de crimă. Bine scoasă în relief de scenarist a fost complicitatea autorităților prin tărgănarea instrucției și chiar prin întirzirea măsurilor de securitate pentru savant. Anumite aspecte însă au fost insuficient adncite. Bunoară, zguduitorul episod al ultimelor clipe ale lui Iorga. Există o amplă relatare a crimei, după mărturiile inedite, apărută în ziarul „Tribuna românească“ (1946) și reprodușă în esențial de Al. Cerna-Rădulescu în volumul memorialistic „Arbori din

Din trupa de actori care au participat la aceste ilustrații, s-au distins prin calitatea interpretării mai ales femeile: Sybilla Oarcea (Maria) în *Eroica*, Ioana Casetti (Cristina) în *Ziua miniei*, Florina Luican (Adriana) în *Adriana* și Natalia Arsene (Iulia) în aceeași piesă.

Constantin Radu-Maria

țara promisă“ (1973). Un fragment revelator: „L-au bătut, l-au injurat și l-au silit, sub ploaia de inepături de ace și de baionete, să joace, să cinte... Așa l-au chinuit toată noaptea fără să-i dea o picătură de apă. Cu puține ceasuri înainte de revărsatul zorilor, profesorul a fost chemat în fața unui „divan“ de judecată, l-au luat identitatea, interogatoriul, s-a rostit un rechizitoriu și i s-a dat cuvântul în apărare, ceea ce Nicolae Iorga a refuzat. (...) Inchizitoriul a năvălit iarăși în camera lui... l-au smuls barba... lovindu-l și scuipându-l“. Iată și sfârșitul: „Și cu pași largi, cu capul în piept, cu poala paltonului spulberată de vânt, cu umbrela în mîini, Nicolae Iorga a pornit-o pe miriștea ce se întindea în fața lui. Doi dintre călăi erau înainte, ceilalți cinci în urmă. A făcut doar vreo zece pași și a răsunat o lovitură de revolver. Iorga a rămas în picioare. Din față și spate au răbunțit loviturile gloanțelor“ (pp. 138—139). I-a mai scăpat lui Mihai Stoian și epocalul portret al profesorului făcut de Călinescu în „Istoria“ sa. Oricum, prin glausurile actorilor Dinu Ianculescu, Adriana Popovici, Dinu Dumitrescu, Boris Petroff, Geo Costiniu, s-a desfășurat filmul tragic al morții marelui bărbat, veritabilă lecție politică pentru tineret, pentru toată suflarea cinstită care nu trebuie să uite niciodată călăii care i-au însingerat istoria.

Ionuț Niculescu